

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

श्री मनोरंजक नाटक सभा

रत्ने-सुधा

नाटकनो संक्षिप्त सार अने गायनो.

रचयितार.

रामनारायण भावनलाल पांडे

प्रकाशक.

प्यारेलाल विठ्ठलराय भट्टना.

दास भकाम-सूर्यप्रकाश धीअटर, २४शनरोड, सुरत.

— ❖ [❖] ❖ —

पेकमांक १६७८

व. स. १६२२

आवृत्ति भीण प्रत ३०००

— ❖ (०) ❖ —

मूल्य ४ आना.

९०,०००

કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી પ્રસ્તુત નાટકના સર્વ અંગિકાને
 ‘શ્રી મનોરંજક નાટક સમાજ’ ના માલિક પોતાને
 સ્વાધીન રાખ્યા છે, માટે તેમની અનુમતિ વિના કોઇએ
 અ. નાટક છપાવવું કેવા લખવવું નહિ.

સુરત, સાઘાતળાવ રોડપર આવેલા ધી ઇન્ડિયા પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
 કંચનલાલ ચુનીલાલે છાપી.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૦૦૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રંગેરંગી

વિષય ૬-૨-૧

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

૬:૨-૯

પૂર્વ વૃત્તાંત.

ગુજરાતી કોંપીરાઈટ-સંગ્રહ

વિન્યદુર્ગના રાજા અબળસિંહની રૂપવતી કુંવરી સુધાના હાથની માંગણી રાજા જયસિંહે અનેક વખત કરેલી પણ તેને ના પાડવામાં આવી તેથી તે પોતાનું અપમાન થયું સમજી અબળસિંહને ત્રાસ આપવા ઘણા વખતથી તૈયાર થઈ રહેલો હતો. એક દિવસે વિન્યદુર્ગ તથા ઇંદ્રગઢની સરહદ ઉપર બહારવટીઓએ તોફાન કરી લુટફાટ ચલાવવી શરૂ કરી અનેક અનાથો, જનનો, પ્રવાસીઓને રોડી રાખી દોષના નાક દોષના હાથે પગ કાપી અત્યંત ત્રાસ વર્તાવી હુંટ કરતાં હતા તેવામાં મોસાળમાંથી પાછી પોતાના માબાપ પાસે જતી સુધા ત્યાં આવી ચઢી. સુધાના માણસોને તથા બહારવટીઓને લગાઈ થઈ તેવામાં ઇંદ્રગઢમાંથી બહારે ચડેલ જયસિંહ પોતાના ઘરકર સાથે આવી ચડ્યો. ભાવતુ હતું ને વૈદ બતાવ્યું. સુધાના ઉમેદવારના હાથમાં સુધાજી સપડાઈ. પછી બીજું શું જોઈએ ? સુધાને પકડી “કેદખાનામાં પુરી દેવામાં આવી અને દુનિયામાં અન્યાય ન ગણાય માટે, બહારવટીઓને મદદ કરવામાં તમારોજ હાથ છે અને સાખીતીમાં તમારોજ કુંવરી છે. કુંવરીએ આજે બહારવટીઓ સાથે મળીને અમારી સરહદમાં તોફાન કરી અમારા

નિર્દોષ સૈનિકાના રૂધિર રેડયા છે. અને એ ભયંકર ગુન્હા માટે તેને હાલ તુરત તો કેદ કરવામાં આવેલ છે.” આવો ખોટો આરોપ અબળસિંહ ઉપર મુકી તેની પાસે દંડ માગ્યો. રાજા અબળસિંહ વ્યસની તથા મુખ હતો. તેણે આ વાતની જરાપણ દરકાર ન કરી ત્યારે રાણી ભવાનીએ જયસિંહે માગ્યા મુજબ દંડની રકમ મોકલી આપી. છતાં પણ સુધાનો છુટકારો નજ થયો તેથી રાણી ભવાનીએ પોતાના વિશ્વાસુ સરદાર રનેહસિંહને થોડાક સૈનિકો સાથે સુધાને છોડાવી લાવવા માટે ઈદ્રગઢ તરફ રવાના કર્યો. આટલી ખીના બની ગયા પછી ઈદ્રગઢના કારાગૃહમાં સુધાપર જયસિંહ તરફથી ત્રાસ વર્તાવામાં આવે છે ત્યાંથી આજના નાટકની શરૂઆત થાય છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ

સ્નેહ—સુધા.

નાટકની પ્રવેશવાર ટૂંક હકીકત.

અંક ૧ લો.

મંગળાચરણ.

પ્રવેશ ૧ લો:—ભયંકર કાસગૃહ—કેદી અવસ્થામાં દુઃખી થતી સુધા પોતાના હૃદયના દુઃખભારને શોકના આંસુથી ઓછો કરવાની વ્યર્થ કાશીષ કરતી દેખાય છે ત્યાં રાજા જયસિંહે મોકલેલી દાસી પત્તભુપણ લઈને આવે છે. અને સુધાને હઠ પડતી મુકી જયસિંહની પ્રેમ માંગણી કબુલ રાખવાને સમજાવે છે. સુધા, દાસીનું અપમાન કરે છે; જયસિંહ આવે છે, પોતાની માનીતી દાસીનું અપમાન થતું જોઈને વધારે ચીડાય છે, ને સુધાને હેરાન કરવા તૈયાર થાય છે. સુધા તેને પણ સખ્ત શબ્દોથી તીરસ્કાર આપે છે. જયસિંહ વધારે ચીડાય છે પણ સુખનો હિમેદવાર જયસિંહ સુધાને પોતાની સ્ત્રી બનાવવાના લોભથી, વધારે સખ્તાઈ ન કરતાં, પોતાના સૈનિ-

કાનો સખત પહેરો મુકી મુધાને બીજે દિવસે પોતાના શયનગ્રહમ
લાવવાનું ફરમાન કરી આલ્યો જાય છે. પાછળથી પોતાનું શિયળ
સાચવવા ખાતર મુધા મરવા તૈયાર થાય છે, તેવામાં સ્નેહસિંહ આવો
ચડે છે, અને સૈનિકોને મારી મુધાને લઈ આલ્યો જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો:—કામીક-લલિતાને નિશાળેથી આવતા વિજ્ઞાન
થયો છે તેથી તેનો બાપ ચિંતા કરે છે ને તેને શોધવા જાય છે
બુવાનીમાં દિવાની બનેલી લલિતા આવે છે ને પોતાના પ્રેમના ઉલ્લાસ
કાંઠે છે ત્યાં વૈદરાજ શોધ કરતાં ક્યાંક પતો ન લાગવાથી પાછા
ઘેર આવે છે. લલિતાને ફરીથી સ્કુલમાં ન જવાનું કહે છે ને તેનું
દક્ષતર લઇ લે છે. દક્ષતરમાંથી લલિતાના પ્રેમી વામનનો ફોટો નીકળે
છે તે જોઈને વૈદરાજ ચીઠાઈ છે, અને એ બદમાશને પોલીસ
પાસે પકડવીને હંદરાન કરવાનો વિચાર કરે છે. લલિતા વામનને
પ્રેક્ષકાલથી આ લકીકત જણાવે છે. વામન એક દર્દી તરીકે આવે
છે. વામન વૈદરાજને ઓળખતો નથી તેથી વધારે ગોટાળો થાય છે
અને વૈદરાજ દવા લઈ આવવાને બહાને પોલીસને બોલાવવા જાય
છે પાછળથી લલિતા આવે છે અને વામનની સાથે બહારગામ
નહાશી જાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો:—સખત પહેરામાંથી મુધા છટકી જવા પામી
તેથી જયસિંહ વધારે ઉસ્કેશાઈ જાય છે. જેલરને દેહાંત દંડની
બીક્ષા કરે છે અને અબળસિંહ ઉપર દુન મોકલી કેદીને સાંપી દેવા
અથવા તો યુદ્ધનું આમંત્રણ સ્વિકારવાને સંદેશો કહેવરાવે છે.

પ્રવેશ ૪ થો:—રાજમહાલયનો એક ભાગ—સ્નેહ સુધાનો વાર્તા વિનોદ. રાણી ભવાની આવીને સુધાનું વેશવાળું સ્નેહસિંહ સાથે થયું તેની ખુશાલીમાં સ્નેહસિંહને પહેરામણી આપે છે અને ઘનનું પણ સદજ સુચન કરે છે.

પ્રવેશ ૫ મો:—રાજ્ય મહેલનો બગીચો—જયસની રાજ અબળસિંહે પોતાના ખુશામતીઆ સાથાઓ સાથે રણરણનાં ગીત સાંભળતો હોય છે ત્યાં જયસિંહે મોકલેલ દુત આવે છે, ને આજ્ઞા પત્ર આપે છે. વીરતાનું જેનામાં નામ નથી એવો અશીષીઓ રાજ અબળસિંહ, જયસિંહના કહેણથી ગભરાય છે અને સુધાને તથા તેને બચાવી લાવનાર સ્નેહસિંહને સોંપી દેવાનો હુકમ કરે છે. રાણી ભવાની આવે છે અને આ વાત સાંભળતાં રાજપર ચીઝાઈ જાય છે રાજ અબળસિંહને રાજ્યાસનને માટે નાલાયક સમજી તેને માથેથી નાજ લઈ લે છે અને પોતેજ પોતાની સત્તાથી ઘડાઈનું કહેણ સ્વીકારે છે. દુતને વિદાય કરે છે. રાણી સ્નેહસિંહને ખોલાવી સર્વ હકીકતથી વાકેફ કરે છે. સ્નેહસિંહ આનંદથી સમરાંગણ ખેડવા તૈયાર થાય છે. રાણી ભવાની પોતાના પતિ અબળસિંહને પરાણે લગાઈમાં મોકલે છે અને પોતે જતે પણ મેદાને પડવા તૈયાર થાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો:—રસ્તો—હાથી આવેલા વામન તથા લલિતા આવતી દેનમાં ઉપડી જવાની તૈયારીમાં દેખાય છે ત્યાં પૈદરાજને થાપ આપી લલિતાને લઈને વિદાય થઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૭ મો:—વિગ્ન્યદુર્ગ-સાધના મેદાનમાંથી નહાસી આવેલ અખળસિંહ તથા માવો દરવાનને દરવાજો ઉઘાડી પોતાને અંદર લેવા માટે વિનવે છે પણ રાણીનો સખ્ત હુકમ હોવાથી દરવાન દરવાજો ઉઘાડતો નથી, રાજા દરવાનને વિનવતો હોય છે. ત્યાં યુદ્ધ નીહાળવા માટે કીલ્લા પર આવી ચડે છે ને અખળને નહાસી આવેલો જોઈ તેનો તીરસ્કાર કરે છે, રાણી જાનેને કીલ્લાની અંદર આવવા દેવાનો હુકમ કરે છે ને પોતે મેદાન તરફ જવા તૈયાર થાય છે. જયસિંહ પોતાના લશ્કર સાથે ધસી આવે છે ને કીલ્લાપર હલ્લો કરે છે સ્નેહસિંહ સામે થાય છે ને પ્રચંદ યુદ્ધ થાય છે. સ્નેહસિંહ પરાજય પામે છે પણ રાણીની તથા સુધાની વખતસરની મદદથી બચી જાય છે. છેવટે જયસિંહ હારે છે. ને તેને પકડી લેવામાં આવે છે.

ટૂંકો.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો:—રાણી ભવાનીએ ભરેલો વિજય દરબાર-વિજયના ર્ષની વધાઈમાં રાણી ભવાની રનેહસિંહને વિજયદુર્ગના રાજ્ય રક્ષકની સત્તાથી વિભુષિત કરે છે અને રનેહ—સુધાના લગ્ન પણ અહીંજ થાય છે, પરંતુ શુભ પ્રસંગમાં બધું શુભજ થવું જોઈએ તેથી પરાપકાર વ્રતિવાળી રાણી, જયસિંહને બોલાવી મંગાવે છે અને ફરીથી આવી ઉદ્ધતાઈ ન કરવાની શરતે તેને અંધન સુકત કરી ખરા ક્ષત્રીવટનો કિતમ પડે પાડે છે. જયસિંહ કપટ ભાવથી નમી જાય છે. સુધાને પહેરામણી આપે છે. રનેહ—સુધાના લગ્ન.

પ્રવેશ ૨ જો:—ધર્મશાળ-ટ્રેનમાંથી ઉતરી લલિતા તથા વામન એક ધર્મશાળામાં પોતાનો મુકામ કરે છે; ક્યાં રહેવું અને શું ધંધો કરવો એ વાતનો વિચાર કરતાં કરતાં સરસામાન પડે મુઠી બહાર ફરવા ચાલ્યા જાય છે. પાછળથી ધર્મશાળામાં ઉતરેલા એ મવલીઓ એમનો પડી રહેલો સામાન લઈ જતાં ભાગ પાડવામાં લડી પડે છે. મારામારીમાં એકનું જીવન થાય છે. બીજો ગભરાઈને નહાશી જાય છે. લલિતાને વામન આવી ચડે છે. શહેરની રચનાનાં વખાણની વાતો કરતાં હોય છે ત્યાં પરદેશી મુસાફરોની તપાસ કરવા કોટવાળ આવી ચડે છે અનેના નામ હામ પુછતાં વાળ તરફથી

કંઈકે ઉદ્ધત જવાખ મળે છે. કાટવાલ મરી ગયેલ મવાલીને ઉઠી ગયેલ માણસ સમજી વામનને તેની માઢીતી મેળવવા માટે પુછે છે. વામન આડો જવાખ આપે છે. કાટવાળ જાતે તપાસ કરે છે. મુડદું જોઈ આ ખંતેને ખુની તરીકે પકડી લે છે. લલિતાના નખરાથી કાટવાળ અંગઠા જાય છે ને તેને છુટી રાખે છે.

પ્રવેશ ૩ જે—જયસિંહનો મ્હેલ-હાર્યો જુગારી ખમણું રમે એ પ્રમાણે જયસિંહ વધારે ઉરકેરાય છે, વૈરની આગમાં તેનું અંતર અહોનિશ સળગ્યા કરે છે અને સુધાને વંશ કરવાના અનેક કાવા-દાવા રમે છે. આજે એક નવો પ્રપંચ રચાય છે. જયસિંહે હૃદયની મુંઝવણથી આપઘાત કર્યો છે અને પોતાના વારસ તરીકે સ્નેહસિંહને રાજ્યગાદીએ બેસાડવો એવો મરતી વખતે કરાર લખી ગયો છે. એવા જૂઠા સમાચાર વિશ્વાસુ સેનાપતિ સાથે રાણી ભવાનીને એક બાબુથી કહેવરાવવામાં આવે છે. અને બીજી બાબુથી પોતાની પ્રપંચજળ પાથરી સુધાને તથા સર્વને કેદ કરવાનો તાગડો રચવામાં આવે છે. આ કામ પાર ઉતારવાના બદલામાં જયસિંહ સેનાપતિને મોટી આશા આપે છે, સેનાપતિ વિજયદુર્ગ તરફ રવાના થાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો—સ્નેહ સુવાનું રંગ જુવન-પ્રેમી દંપતિ પ્રેમની મીઠી વાતોમાં મથગુલ થયાં છે તેવામાં રાણી ભવાની તથા જયસિંહ નો કપટી સેનાપતિ આવે છે. કપટ પત્ર સાચો માની જયસિંહના મરણ સમાચારથી સર્વે દીલગીર થાય છે અને પત્રની હકીકત ઉપરથી ઈંદ્રગઢ તરફ વિદાય થાય છે, પાછળથી કરી રાખેલ સંકેત

પ્રમાણે સૈનિકો સાથે સરહદ ઉપર આવીને છુપાઈ રહેલો જયસિંહ ત્યાં આવી ચડે છે. સુધાને શરણ થવાને કહે છે. સુધા જયસિંહને હૃદય પીગળાવી નાખે એવા શબ્દોથી વિનવે છે પણ કામાંધ જયસિંહ કશું સમજતો નથી. સુધા હિંમતથી તેની સામે થાય છે, પણ એક અચળા ઘણા ચાંડાલો પાસે શું ફાવે ? સુધા સપડાઈ જાય છે.

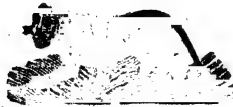
પ્રવેશ ૫ મો—અરીળીયા અચળસિંહને જયસિંહના સિપાઇઓ કેદ કરીને લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠા—કોમીક. જેલનો કમ્પાઉન્ડ—પ્યાર કરતાં દુઃખમાં પકડાઈ પડેલા વામનલાલની સ્થિતિનું દિગ્દર્શન, લલિતા આવી તેને દિલાસો આપે છે, જેલર આવે છે. લલિતા ચાક્રાકી વાપરી જેલરનું મન મેળવે છે અને પોતાના આપને બોલાવવાનું કહે છે. જેલર તેમ કરે છે. વૈદરાજ આવવાની વાત સાંભળી વામન ગભરાય છે પણ લલિતા વામનને દિલાસો આપી તેને છોડાવવાનું વચન આપે છે. વૈદરાજ આવે છે, લલિતા પર ચિડાય છે લલિતા પોતાના આપને પેસાના લોલથી પોતાના પક્ષમાં લે છે અને કોટવાળને થાપ આપી વામનને છુટો કરવાની યુક્તિ રચે છે.

પ્રવેશ ૭ મો—જયસિંહનું કપટ ભૂવન—છળ પ્રવંચની યુક્તિના હથિયાર તરીકે એક નિર્દોશનું ખુન કરી તેના સખને જયસિંહના બદલામાં મુકવામાં આવ્યું છે. જયસિંહના કપટી અનુચરો ઢોંગથી સર્વત્ર શોકની ઝાયા પ્રસારી રહ્યા છે તેવામાં વિશ્વાસઅંધ રાણી ભવાની તથા

સ્નેહસિંહ આવે છે. હૃદયની દીલગીરી બતાવે છે. શોકમાં ગીરફતાર થયેલા આ બોળા અને ઉદાર રાજવંશીઓને સેનાપતિ પ્રપંચથી કેદ કરે છે. રાણી ભવાની આ પ્રપંચથી ત્રાસ પામે છે. જયસિંહ ગાહેર થાય છે. રાણી તેને નીતિનો ઉત્તમ બોધ આપે છે પણ પત્થર ઉપર પાણી, જયસિંહને કાંઈ અસર થતી નથી, સ્નેહસિંહના દુઃખમાં વધારો કરવા અંદિવાન સુધાને લાવવામાં આવે છે, આપ્તજનો ઉપર આવું અસહ્ય સંકટ જોઈને રણુમદ સ્નેહસિંહ શુરાતેનના આવેશમાં આવી જાય છે, ઝોખડની સાંકળોને કાગા સુતરના તાંતણા માફક નિમેષ માત્રમાં તોડી નાંખીને જયસિંહ ઉપર ધસે છે પણ લાચાર બની જાય છે ને મુખી કુટુંબ ઉપર દુઃખનું વાદળ છવાઈ રહે છે.

ટુલો.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—કારાગ્રહ-દુઃખમાં રીખાતા રાજકુટુંબીઓની દયાળુનેક સ્થિતિ. સેનાપતિ આવે છે અને ત્રાસ વર્તાવે છે. સહુ કાંઈ તેને કુર ન થવા વિનવે છે. રાજ્ય લોભથી અંધ બનેલ સેનાપતિ સમજતોજ નથી તેને સમજાવવાની દરેક કોશીષ પ્રથમ તો વ્યર્થ જાય છે. પણ જયસિંહ ઉપકારનો બદલો અપમાનથી વાળે તેવો છે એમ ભવાનીના અનુભવ યુક્ત દ્રષ્ટાંતથી સેનાપતિનું હૃદય કંઈક વળે છે. રાણી ભવાનીએ દયા બતાવીને જયસિંહને છુટો કર્યો હતો તે ઉપકાર કરવાના બદલા તરીકે જયસિંહે જીવિતદાન દેનારનેજ મરણના મુખમાં સપડાવેલાં જોઈને સેનાપતિ પોતાને આપેલી આશાઓ માટે સંકાશીલ બને છે, પીમળતા હૃદય ઉપર સહબોધનું વધારે સિંચન થાય છે અને સેનાપતિનું હૃદય વળી જાય છે. સેનાપતિ સર્વને જીવતદાન આપી છુટાવી રાખે છે, રાજ્ય જયસિંહ આવે છે તેનું મન જોવા ખાતર સેનાપતિ ભવનો વિનાશ કર્યો એમ કહે છે કે તરતજ રાજ્ય સેનાપતિને પકડી લેવાનું કહે છે. અહાહુર સીપાહી બચ્ચો ખરી વીરતા દાખવે છે, અને સ્નેહસિંહની મદદથી જયસિંહને કેદ કરવામાં ફળીભૂત થાય છે.

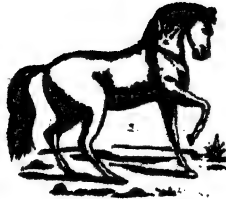
પ્રવેશ ૨ જો—હાસ્ય વિભાગની પુર્ણાકૃતિ.

પ્રવેશ ૩ જો—અબળસિંહને પ્રધાનના હુકમથી છુટો કરવામાં આવે છે. મુખની મુખતા.

પ્રવેશ ૪ થો—પ્રેમીજોડાનો પ્રેમાલાપ.

પ્રવેશ ૫ મો—ઈંદ્રગઢનો રાજદરબાર-જયસિંહનો ન્યાય. સ્નેહ-સિંહને ગાદી સોંપવામાં આવે છે.

આનંદ.

નાટકના મુખ્ય પાત્રો.

પુરૂષ વર્ગ.

સ્નેહસિંહ—વિજયદુર્ગના રક્ષક, સુધાનો પતિ.

જયસિંહ—ઇદ્રગઢનો રાજા.

અબળસિંહ—વિજયદુર્ગનો રાજા. (વ્યસની)

ભાવો—અબળસિંહનો પુશામતીઓ ખવાસ.

સેનાપતિ—જયસિંહનો.

વૈદરાજ—લલિતાનો બાપ.

વામન—લલિતાનો પતિ

સ્ત્રી વર્ગ.

સુધા—સ્નેહસિંહની પત્નિ, અબળસિંહની કુંવરી.

લવાની—સુધાની મા.

લલિતા—વામનની સ્ત્રી.

શિવાય દાસ, દાસીઓ, દરબારીઓ, વારાંગનાઓ, કોટાલો,
સીપાહીઓ, સૈનિકો ઇત્યાદિ.

સ્થળ—વિજયદુર્ગ, ઇદ્રગઢ તથા તેની નજીકનું જંગલ.

ફેન્સી કાપડના વેપારી શા. જમનાદાસ તારાચંદ.

અમારે ત્યાં રીઝકાડ, કાશ્મીર, વેનીસીઅન, સીંગાઈ પ્યાજ, ચાઈનાસીલ્ક, સાદીન, ડક, ટવીલ તથા ખમીસો માટે જાત જાતની તરેહવાર છીંટો સારા ઝીણા વિલાયતી તથા અંગાળી પાટલાના ધોતી જેતા તેમજ બાનુઓ માટે સાડીઓ, મર્સી-રાઈઝ મલમલનાં પોત તથા પોલકાં માટે ફેન્સી કાપડ વેચાય છે.

— છુટક તથા જથ્થાબંધ વેપારી. —

કે. ૪૭૩૫, કુવરા સ્થાને,

અમદાવાદ.

❖- સ્નેહ-સુધા. -❖ નાટકનાં ગાયનો

મંગળાચરણ.

(૧)

સુત્રધાર—આનંદ આજે છાયો સકળ સ્થળ
 ગાતાં પ્રભુ ગુણ પુણ્ય ઉમંગ ધરી   આનંદ૦
 અકળ અઝમ કૃતિ રતિ અતિ રસભરી
 જગત સકળ મહી રહી વિસ્તરી;
 કર્તા હર્તા જગના, ફલવતી સહુ તુજ રચના
 તારે આધારે સહુકો ચાલે સુખે મહાલે
 હે જગ નાયક ! શ્રી વર દાયક !
 સહાય કરજો વિદ્ય હરજો.   આનંદ૦

(૨)

બાળાઓ—ધર્મ કર્મ કરનારા કીર્તિ વિમળ વરનારા
 પામી અભય જગ જલધી એ પાર તરનારા

વિષયપાન કરનારા વિષ સહી સડી મરનારા
 મોંઘુ આ મનુષ્ય જીવન ક્ષણમાં એ ધુળ કરનારા
 પાપ પંથમાં પાપી પડી ફટફટ થઈ ફરનારા
 જગમાં દુષ્ટ દુઃખ પામી વિણ મહોતે અંતે મરનારા

(૩)

સુધા સુંદરી—વિશ્વાધાર પ્રભુ પ્યારા !

દીનાનાથ દીનબન્ધુ

કરૂણાના ભંડાર....

વિ०

સુખનો ન દેખું આરો

વિપદ વાદળ આ વિહારો

કરીને બહાર કરજો ઉદ્ધાર

સંકટ વિકટ શિરે આ આપ્યું

પ્રાંહ્ય ગ્રહોને કિરતાર.

(૪)

લલીતા—આવ્યું જોબનીયું આવું શા માટે મસ્તાન

હું દિવાની બની, દીવાની બની....

આવ્યું૦

મીઠું રસીલું દર્દ મુજને કંઈ થાય છે

દર્દે દુખાઈ માઈ મનડું મુંઝાય છે

શું કંઈ ઉપાયના મારાથી સમજાય....

હું૦

એળે જીવાની મારી ચાલી આ જાય છે
 જોખન વનમાળી વીના ખીલી કરમાય છે
 હહાણુ ના લેવાય રનેહ સાગર સુકાય   દું૦

(૫)

લલીતા—કામજીગારા કામજી આ કેવું કીધું
 ચિત્ત માફે ચોરી લીધું [૨]

મીઠી વાણી સુણાવી પ્રેમ વચને લોભાવી
 માફે જીવન પરવશ બનાવી લીધું....કામજી.

વામન—જીવતર છે ધન્ય તેનું શુભવંતી જોરી સંગે
 હશે જેણે પ્રેમપાન પીધું

લલીતા—મનકું મસ્તાન તે બનાવ્યું મોહખાણથી
 વચને વેચાતું લઈ લીધું

વામન—વાહ વાહ.

લલીતા—તાફે બનાવી તે તે લીધું.

નાચનારીઓ— (૬)

હઠછોડ સખી ચલ સંજ મેરે, તાહે વૃજમે કાન યુલાવત હય.
 નહીં તુમ ખીન વાંકો ચયન પરત નહિ ખાનપાન કચ્છુ લાવત હય

મોર મુગટ નહીં પહેનત હય, નહીં અંગ સુગંધ લગાવત હય,
 નહિ ધૈન ચરાવત જાત સખી વોહે બંસી નાદ ન ભાવત હય.
 કયું એસો હીયો તેરી કઠીન ભયો તોહે લાજ શરમ નહીં આવત હય.
 બકો જોગી જન ધ્યાન ધરત બ્રહ્માદીક પારન પાવત હય.
 તોરી પ્રિતમે ભુલ ગયો પ્રભુતા તકસીર વો માફ કરાવત હય,
 એક ખાત ન જુઠ કહું સજની અબ કયા ઇતનો તરસાવત હય.
 પ્રિયા માઘોસેં જોગે મીલો, ખ્યારી વોતો તેરીહી નાજ ઉઠાવત હય.

(૭)

સખીઓ—સાહેલી તારા જોખનની જામી શી ખુદાર !

અનુપમ શું રૂપ તારું ખીલ્યું અપાર
 બની બાળા નીરધાર સકળ લોક તણે સાર
 અવની ઉપર અવતરી તું રતીનો અવતાર
 રૂપ તારું ન્યાળી સહુ જાન ભુલી જાય
 દેવ દાનવ માનવ વરવાને લલચાય
 ચટક ચાલે ફરતી દુનિયા દીવાની કરતી
 અપસરા થકી અધીક સજતી શણગાર.... અનુ.

સુધા—ત્યારે શું મારાથી વિશેષ રૂપવાન શમા ખીલ
 કોઈ છેજ નહીં.]

સખીઓ—ભલે રૂપવતી રામા આ અવનીમાં હોય
 તોય તુજ રૂપની તુલના કરી શકે ના કોય

મુધા—શરમાવો શું સાહેલી
 સખી—ગુણવંત ગોરી ઘેલી
 મુધા—હવે મશ્કરી ઘો મેલી
 સખી—અરે વાહરે અલખેલી

જોખન જોર જામ્યું જખમ કામીને કરનાર. અનુ.

(૮)

સખીઓ—સખી જઈ પ્રીતમને મળજે
 રસલીના સંગે રંગે તું અઢળક થઈ ઢળજે, સખી.
 મુધા—શરમ સતાવે શોકય થઈને મુખથી નવ ખોલાય
 સખીઓ મન માફ મુંઝાય
 સખીઓ—મનગમતાં મોહનવર મળતાં મુંઝવણ સહુ
 મટી જાય—તારી મુંઝવણ સહુ મટી જાય
 સખી તારા તનમાં ટાઢક થાય. સખી.

(૯)

મુધા— દૈવત સાચું આ સંસારે
 પ્રીતમ નામ સદાય અમારે
 શુભ સંસારનો એ સાર— દૈવત.

(૧૦)

સુધા— ગરજે ઘેલા શું થાઓ છેલડા
મોહન મારા જવો દુર ઘેલડા

રુનેહ— આવોજી આવો શું શરમાવો
પાન પ્રીતીનાં પીઓને પાઓ

સુધા— આધા રહો અલખેલડા.... .... મોહન.
છોડોજી છોડો હું ગઈ હારી

રુનેહ— રામા રસીલી માનોને પ્યારી

સુધા— જાઓ જાણ્યા છો મન મેલડા.... .... મોહન.

[૧૧]

વડારણો— વાલમ નહિરે જાવા દહીં રાજ
આજની રાતડી રાખુરે
કંથજી કેદી બનાવું આજ
નેહના નેવલમાં નાખુરે.... .... વાલમ.

ત્રીવસ ન જાયે દોહલા, વિયોગ નહીં વેઠાય.

વીયોગની વસમી ઘડી જુગના જેવી જાય

કાળજની કોરરે ચીતડનો ચોરરે

હંડનો હારરે જાલો રમાડે વિલાસમાં

લલે હોય બોલડી જલે હોય બેરડી
બહાલો રમાડે વિલાસમાં કાળજની.

આપી અમને વાયદા, આવો નહિ મહારાજ
આવ્યા આજે હાથમાં કેમ જવા દડાં રાજ
અણુધારી આ સુખની રાત મળી
બહુ દીનની આશ મારી આજે ફળી
લહેર લહેર રે વાલમજ સંગે લેશું હો લહેર.

વામન, લલીતા— [૧૨]

વાલમજ તારી પ્રિતીની બલીહારી જીવન ધનવારી
રંગીલી રંગીલી વશી છે અંતરમાં
છળીલી કામણુગારી મુતિ આ તારી ખ્યારી
પ્રિતમ ખ્યાના પ્રેમભીના અંતરના આધાર
મોહન પામી મનગમતા હું ધન્ય થયો અવતાર
નવેલી નવેલા છળીલી મીઠીશી વાણી તારી.

વામન, લલીતા— (૧૩)

ડાહ્યા ડમરા બાણી લાગે રૂપાળા
કાલા ઘેલા લાગો છો શું રહીઆળા

પુરૂષ તણે! ખેરીને બાવો

ઠીક જમાવ્યો રંગ

રંગત રમથું રેથું સંગે (૨)

બળ્યા તમારાં ઢંગ.... .... ડાહ્યા.

(૧૪)

દરબાર—ગાઓ ગાઓ સહુ જન આનંદથી નૃપ ગુણ ગાઓ

અવીચળ તપા રાજ જય થાઓ

ધર્મે કર્મે સદા રામ સમા રાજ્યમાં

પ્રબળને પૂર્ણ મુખ આપતાં નીતી અને ન્યાયમાં

સુર્ય ચંદ્ર સમતાજ તણું તેજ જગમાંદી છાઓ

(૧૫)

રાત્રીશગર—હાલાકે ચારી વે લુટખડયા દીલ મેરા ડાચી વાલીયા

રખ્યા તેરીઆ દોહાઈઆ મુશકેલ કુટણેનું આઈઆં

બચઠી, પુછઠી સીરાઈઆં

પતા તેરા ડાચી વાલીયા

મુતી રહે ગઈ સસી સેજ બલોઆં ને ખસી

દીલડી કોઈ લીનદશી પાલી ફેરડાચી વાલીયા

ચારાં બાઈન અગેરે બાવાં સદકે મંચ તેરે

કઠી આગર મેરે હિકે ફેરા ડાચી વાલીયા હાં-લાકે.

(૧૬)

લલ્લીતા—રસધેલા છે પ્રીતમ ખ્યારા

કામણુગારા ચિત્ત હરનારા મનહર મારા વાહ.

વામન—વાહ ચટકતી ચાલ તારી

ગોરી ઘાયલ કરનારી

લલ્લીતા—ચતુર સુખાણુ છે સુખલાણુ

વામન—જીવન પ્રાણુ દ્યો સુખ દહાણુ.... .... રસ.

લલ્લીતા—સોના સુરજ મારે આજ ઉઝ્યા

મોહન મન માન્યા હું પામી;

વામન—એમકે

પામ્યો સંસારે સુખ સાર

મન હરનાર મળી દીલદાર.... .... રસ.

(૧૭)

લલ્લીતા—આ સ્નેહભીના શીરતાજ

ખ્યાલી પીયોજી આ પ્રેમની

સ્નેહે ભરપુર છે પ્રેમનું એ તુર છે ....આ.

વામન—રંગીલો મધ આ સ્નેહ ભરી ચીજ છે

ખીજી તું સ્નેહભીની નાર

લક્ષ્મીતા—સ્નેહે સંસારનો સઘળો બહેવાર છે
સ્નેહ એજ સંસારે સાર

વામન—વાહ બહાલી વરણાગી અલખેલી અનુરાગી
છો મુંદરી મુખાણુ.... .... સ્નેહભીના.

(૧૮)

લક્ષ્મીતા—જોઈ મીઠી મુર્તિ હું તો ગઈ છું લોભાઈ

વામન—મધુરી મીઠડી આનંદની દહેર હૃદયમાંડી છાઈ
મારીને મોહળાણુ ઘાયલ બનાવ્યો

લક્ષ્મીતા—હુંતો ગઈ કદે કસાઈ

વામન—હાજર હુકમે દાસ તમારો

લક્ષ્મીતા—પ્રેમી મળ્યો આ પ્રાણુ ખ્યારો

વામન—રસીલી રંગીલી છબીલી નવેલી

આજે આનંદ વધાઈ

જોઈ.

(૧૯)

મુધા—પ્રીતમ પ્રાણુ આવો

હસીને હસાવો ખ્યારીને રીઝાવો

લાલ લઈ લ્યો લાખેણો પ્રેમ લહાવો..... પ્રાણુ.

રંગે સંગે રાત રમો
 ભાવતાં ભોજન જમો
 નેહલરી નજર કરી પ્રણય પાન પીઓ-
 અને પાઓ.... .... પ્રાણ.

(૨૦)

સુધા—કામીજન રૂપ ઊપર સહુ મરતારે
 કુટીલતા કરતા
 કરે અનીતી અમમ અતીશે
 પ્રભુનો ડર નવ ધરતાં
 પરમેશ્વર પાતાને માની
 અંધ બનીને ફરતારે
 લાજ શરમને કરી પરાઈ
 પાપી પગલા ભરતા
 અંતે ફટફટ થઈને પાપી
 વીણુ મહોતે સહુ મરતારે

(૨૧)

અફસર—છેતરશે નહિ હાથ
 વામન—તું બગાડતી નહિ બાથ

લલ્લીતા—રોયો પાછા અફસર, આ ઉલ્લુ લાગતો

અફસર—ચુકિત મારી જોજો

વામન—પછી પોક મુકીને રોજો

લલ્લીતા—રોયો પાછા અફસર આ ઉલ્લુ લાગતો

વામન—આ ગોટાળો એ ગોટાળો ગડબડ એની એ.

લલ્લીતા—એ ગણો કે આ ગણો પણ હું તો એની એ

અફસર—(ચાલો જલદી ચાલો)

લલ્લીતા—(બસ અમન ચમનમાં મહાલો)

વામન—લલ્લીતા ખુબ બન્યાં લટકાળા

એને લઈ જાય પોલીસવાળા

[૨૨]

સ્નેહ, સુધા—દગલબાળો આ દુનિયામાં થયા નથી દોઢના ન થનાર

બધો છળકપટ ભર્યો સંસાર

સ્વારથની સઘળે મારામાર

સર્વા પછી સહુ ગણા પોખાર.....દગલબાળો.

દુધ પાશેો સર્પને પણ ઝેર તેનું તો થશે

લાડ કરશેો શ્વાનને પણ આખંદે ભસવા ધસે

ઉપકાર કરશેો નીચંપર અપકાર બદલે આપશે

છે ઈશ્વરી એ કાયદો સહુ જાતપર અંતે જશે

અગ્નીની પ્રીતનો જે સાર
 પ્રપંચીની પ્રિત તેવી નીરધાર
 સળગતાં કરે મુખી સંસાર
 દગો નાથ-સગો કોઈનો ચાર.... ....દગલખાને

[૨૩]

વામન—રામરસીલી નખરાળી તું નાબુકડી

લલીતા—પુલાવો અમથી શું નાથ

વામન—હેતું હાથ

લલીતા—સંસારી બીગડે શ્યામાને-સંભાળી લેને હીલદાર
 સ્નેહામૃત પીને સંગે રહીશું સંસાર. રાધે.

[૨૪]

વામન—ગોરી ધીરે ચાલો જોળનીયું બલકાઈ જાય

બલકાઈ જાય મીઠો રસ છલકાય ગોરી.

લલીતા—પાલવડો મુકો મારો પાય પડું હું બહાલા

નવરંગ ચાર મારાં બુચ્ચો આ ચીરાઈ જાય હાય
 ગોરી.

કરગરી કહું છું હુંતો બલજોરી છોડી લાલા

પતલી કમર લચકાય હાય. ગોરી.

[૨૫]

સ્નેહ-સુધા--

દ્યો મીઠાને મધમધતાં પુલ
 કહો મુલ
 મુલ એનાં અણમૂલ
 માફે જીવણુ ધન ફૂલ.... ....દ્યો.
 પરીમલ પ્રીતમ ખ્યારનો શાચી જીવણુ લહાણુ.
 પ્રેમકાજ કુરખાન છે તનધન જીવન પ્રાણ
 સુખ સુધીમાં અતુલ પ્રેમ માંહી વસુલ

(૨૬)

સ્નેહ-સુધા--

રસઘેલા છેડ કરશોમાં જાઓ જાઓ મને અડશોમાં
 રસ ઘેલી રીસ કરશોમાં અંતરે રીસ ધરશોમાં
 કેઈ જોશો પિયુ ફર જાઓ
 મુંઢરી શીઠ શરમાઓ
 પ્રેમદા પ્રેમનો લેશું લહાવો
 જાઓ જાઓ શીઠ મુને સત્તવો કેઈ.

[૨૭]

સર્વ— વિજય જય આજે થયો
 થઈ કૃપા પ્રભુની
 ઉરમાંહી આનંદ છવાયો
 અવનિમાં સર્વદા દુષ્ટને મળે છે દંડ
 ધર્મનો વિજય પામે પરાજય થયો—વિજય

જાહેર ખખર.

અમારી કંપનીનાં નીચલાં નાટકોનાં ગાયનોની
ચાપડીઓ જ્યાં અમારો મુકામ હશે ત્યાંથી નીચલી
કીંમતે રોકડેથી અથવા વેલ્યુપેપર પાર્સલથી મંગા-
વ્યાથી મળશે.

ચાપડીનું મામ

કીંમત.

માલતી-માધવ	....	..	.... ૦-૪-૦
માયા મોહિની	....	....	.... ૦-૪-૦
સાગર-સરીતા	....	....	.... ૦-૪-૦
મુદ્રાપ્રતાપ	....	....	.... ૦-૪-૦
પિતૃભક્ત પ્રભાકર	....	....	.... ૦-૪-૦
અનંગપદ્મા	....	....	.... ૦-૪-૦
સ્નેહ-સુધા	....	....	.... ૦-૪-૦
અમરકુમાર	....	....	.... ૦-૪-૦
શુકદેવજી	....	....	.... ૦-૪-૦

